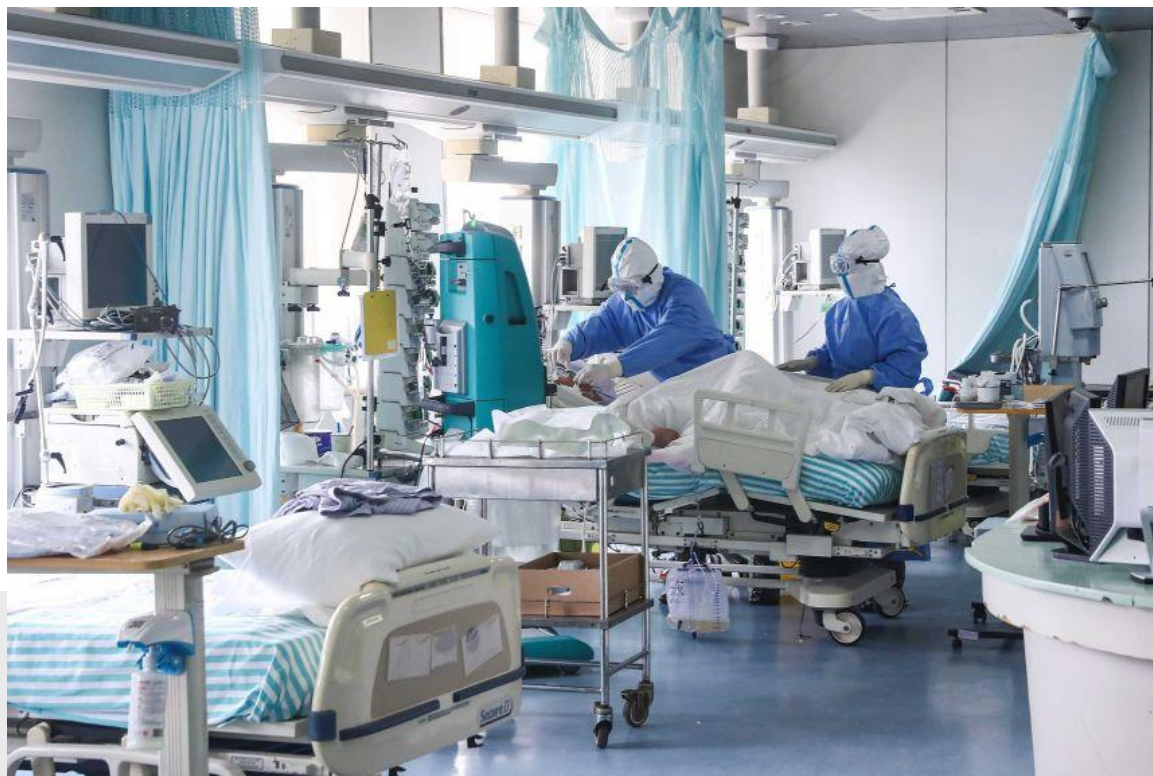

جنبه های اخلاق پزشکی در اولویت بندی بیماران در شرایط بحرانی

کارگروه علمی پیشگیری و کنترل کووید ۱۹

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

دانشکده پزشکی

۱۳۹۸ اسفند ۱۵

دکتر مهراں سیف فرشد متخصص اخلاق پزشکی
دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

سوال: در صورتی که تعداد بیماران نیازمند مراقبت ویژه بیش از امکانات تدارک دیده باشد چه باید کرد؟ چه تصمیمی درست و اخلاقی است؟

قبل از پرداختن به سوال نکاتی را لازم به یادآوری می‌دانم.

الف: همانند بسیاری از وضعیت‌های بالینی که یک پاسخ قطعی (آری یا نه) وجود ندارد و نیاز به استدلال بالینی با جمع‌آوری بسیاری از اطلاعات هستیم، در چالش‌های اخلاقی نیز یک پاسخ آری یا نه وجود ندارد و ضرورت دارد استدلال اخلاقی براساس معیارهای علمی و اخلاقی صورت پذیرد. به صورت کلی در اخلاق بالینی (Clinical Ethics) برای تصمیم‌گیری درست لازم است چند معیار مهم در نظر گرفته شود و در بسیاری از منابع این معیارها به شرح زیر عنوان می‌گردند:

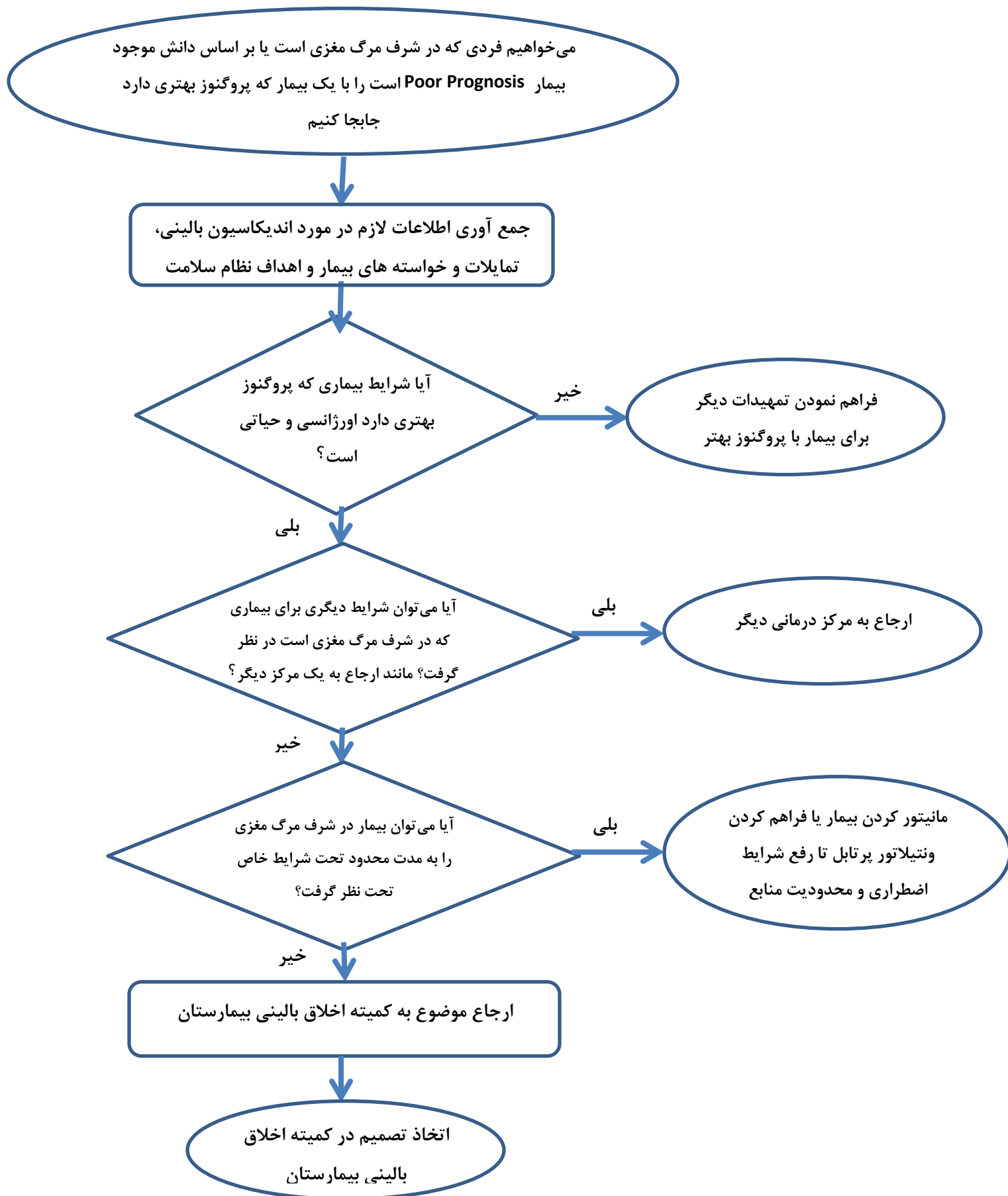
- ۱- اندیکاسیون‌های بالینی یا شرایط بالینی
- ۲- تمایلات و خواسته‌های بیماران (توجه به باورها و اعتقادات بیمار)
- ۳- کیفیت زندگی
- ۴- ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... از جمله اهداف نظام سلامت

ب: برای حل مسائل اخلاقی از روش‌های مختلف گام به گام حل مساله استفاده می‌شود که در انتهای متن گام‌های اصلی یک روش ساده و کاربردی را برای مطالعه اساتید آورده‌ام.

ج: بطور کلی در شرایط محدودیت منابع باید توجه داشته باشیم که کدامیک از رویکردها و یا تئوری‌های عدالت (عمدتاً عدالت توزیعی) مورد استفاده قرار می‌گیرد.

د: بر اساس آموزه‌های اخلاقی در شرایط Poor Prognosis، اگر اقدامات و یا درمان‌ها بیهوده و بی‌فایده (Futile) هستند نباید اقدام مورد نظر صورت پذیرد. اما چنانچه این اقدام بیهوده نباشد بیمار حق دارد از اقدامات درمانی بهره‌مند گردد و نظام سلامت بایستی نهایت تلاش خود را برای حفظ حیات بیمار انجام دهد. حال در شرایطی که محدودیت منابع داریم (به عنوان مثال مورد اول) لازم است از طریق استدلال اخلاقی و شیوه‌های علمی تصمیم‌گیری اخلاقی، بهترین تصمیم را اتخاذ نماییم. که در ادامه حل مساله به شکل یک فلوچارت مختصر آورده شده است.

ه: در مورد اندیکاسیون‌های یا شرایط بالینی توصیه می‌شود در صورت وجود دستورالعمل‌ها و یا Guideline، از آنها استفاده شود.

روش گام به گام حل مساله اخلاقی:

- (۱) آیا چالش اخلاقی وجود دارد؟
- (۲) چه کسی یا کسانی و به چه نحوی درگیر چالش اخلاقی هستند؟
- (۳) آیا دستورالعمل بالینی، اخلاقی و یا حقوقی در این زمینه وجود دارد؟
- (۴) کدامیک از اصول اخلاقیات زیست پزشکی در تعارض هستند؟ (احترام به اتونومی، سودرسانی، عدم آسیب رسانی و عدالت)
- (۵) بررسی و رفع سوء برداشت های احتمالی در مورد موضوع
- (۶) جمع آوری اطلاعات در مورد اندیکاسیون های بالینی یا شرایط بالینی، تمایلات و خواسته های بیماران و اهداف نظام سلامت و به صورت کلی اهداف جامعه
- (۷) آیا با تغییر روش یا رویکرد می توان تعارض بین اصول را برطرف یا کم کرد؟
- (۸) لیست کردن راهکارها
- (۹) اولویت بندی راهکارها *
- (۱۰) اجرا و پایش اولویت انتخاب شده

*در اولویت بندی، اولویت با راهکارهایی خواهد بود که تعارض بین اصول را از بین برده با به حداقل برساند. در غیر اینصورت بایستی یکی از اصول را متناسب با شرایط به اصل دیگر ترجیح داده و راهکار متناسب با آن را اتخاذ نماییم. همچنین اولویت با راهکاری خواهد بود که بیشترین توافق را با اصول و ارزش ها داشته و کمترین آسیب را به ذینفعان برساند.

1. Principles of Biomedical Ethics, Tom L. Beauchamp, James F. Childress, 7th Edition, Oxford University Press, Oxford, 2013.
2. Medical Ethics, The BMA's Handbook of Ethics and Law, Third edition, 2012, British Medical Association.
3. Making Sense of Medical Ethics: A Hands-on Guide, Alan G. Johnson, Paul R. V. Johnson, 2006, Taylor & Francis Ltd.
4. Clinical Ethics: A Practical Approach to Ethical Decisions in Clinical Medicine, 8th Edition, Albert R. Jonsen, Mark Siegler, William J. Winslade, 2015, McGraw-Hill Education.

۵. فقه پزشکی، سید مصطفی محقق داماد، ۱۳۹۱، نشر حقوقی

۶. مسئولیت پزشکی دکتر محمود عباسی، ۱۳۸۸، نشر حقوقی